

Dammfriskolan
Malmö kommun
malmstad@malmo.se

2021-02-12
Dnr SI 2020:2212

Beslut

efter kvalitetsgranskning av rektors arbete med
läraravlastande tjänster i grundskolan, årskurs
7–9 vid Dammfriskolan i Malmö kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av rektors arbete med läraravlastande tjänster i grundskolan, årskurs 7–9. Syftet är att granska i vilken utsträckning läraravlastande tjänster integreras och används på ett sådant sätt att lärare avlastas i sitt arbete för att i högre utsträckning kunna fokusera på undervisningsprocessen.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning kartlägger och analyserar rektor lärares behov av avlastning i syfte att lärare kan ägna mer tid till undervisningsprocessen?
2. I vilken utsträckning organiserar rektor arbetet på skolan så att läraravlastande tjänster bidrar till att avlasta lärare så att de kan ägna mer tid till undervisningsprocessen?
3. I vilken utsträckning följer rektor upp, utvärderar och analyserar om läraravlastande tjänster bidrar till sitt syfte?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Granskningen genomförs i 30 utvalda skolenheter. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Dammfriskolan i Malmö kommun med Malmö kommun som huvudman ingår i denna granskning.

Skolinspektionen genomförde tre intervjuer via videolänk med Dammfriskolan i Malmö kommun den 1 och 2 december 2020. Intervjuerna genomfördes av utredarna Gunnel Olofsson och Robert Sondell. Intervjuer hölls med rektorn, två lärare och två elevassistenter från de särskilda undervisningsgrupperna på Dammfriskolan.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Dammfriskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: Rektors arbete med att kartlägga och analysera lärares behov av avlastning i syfte att lärare kan ägna mer tid till undervisningsprocessen.

Rektorn kartlägger och analyserar i *hög utsträckning* lärares behov av avlastning i syfte att lärare kan ägna mer tid till undervisningsprocessen.

Bedömningsområde 2: Rektors organisering av arbetet på skolan för att läraravlastande tjänster ska bidra till att avlasta lärare så att de kan ägna mer tid till undervisningsprocessen.

Rektorn organiserar *i flera delar* arbetet på skolan så att läraravlastande tjänster bidrar till att avlasta lärare så att de kan ägna mer tid till undervisningsprocessen.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att tydliggöra den läraravlastande personalens arbetsuppgifter och roller genom att upprätta tydliga arbetsbeskrivningar och förankra dessa hos all personal.

Bedömningsområde 3: Rektors arbete med att följa upp, utvärdera och analysera om läraravlastande tjänster bidrar till sitt syfte.

Rektorn följer upp, utvärderar och analyserar *i flera delar* om läraravlastande tjänster bidrar till sitt syfte.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att analysera i vilken mån de läraravlastande tjänsterna bidrar till avlastning för lärarna, så att de kan fokusera mer på undervisningsprocessen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **6 augusti 2021** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2020:2212) i de handlingar som sänds in.

Med anledning av den rådande situationen med risker för smittspridning av Covid-19

Skolinspektionen är medveten om att många skolor i dagsläget är påverkade med anledning av covid-19. Följden kan vara stor frånvaro av personal eller att resurser måste tas i anspråk för nya förhållanden. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Om du

som huvudman behöver längre uppföljningstid kontakta Skolinspektionen för prövning.

Skolinspektionens bedömningar

Rektors arbete med att kartlägga och analysera lärares behov av avlastning i syfte att lärare kan ägna mer tid till undervisningsprocessen

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn kartlägger och analyserar lärares behov av avlastning i syfte att lärare kan ägna mer tid till undervisningsprocessen. I detta ingår arbetet att kartlägga och analysera lärarnas arbetsuppgifter och deras arbetssituation.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn vid Dammfriskolan i *hög utsträckning* kartlägger och analyserar lärares behov av avlastning i syfte att lärare kan ägna mer tid till undervisningsprocessen. Granskningen visar att rektorn systematiskt via medarbetarsamtal, medarbetarenkät och täta dialoger med lärare och lärararbetslag skaffar sig en uppfattning om lärares arbetssituation och behov av avlastning. Rektorn följer också noga elevernas måluppfyllelse som ett sätt att få syn på behov av avlastning och stöd för lärare. Utifrån vad som framkommer vid kartläggningarna gör rektorn en analys och identifierar vilka elever som behöver stöd i sin skolgång och hur stödet kan organiseras. Rektorn identifierar också vilka arbetsuppgifter som de lärare som arbetar med elever i behov av stöd behöver avlastas med. Vidare för rektorn en dialog med huvudmannen om lärares arbetssituation och skolans behov av läraravlastande tjänster.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Motivering

Rektorn kartlägger lärarnas arbetssituation

Granskningen visar att rektorn, i dialog med lärarna, kontinuerligt kartlägger lärarnas arbetsuppgifter, arbetssituation och behov av avlastning. Kartläggningen genomförs dels på skolan som helhet men också specifikt i de särskilda undervisningsgrupperna. Av intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att rektorn och den biträdande rektorn genomför medarbetarsamtal med lärarna en till två gånger per läsår. Vid medarbetarsamtalen ställer rektorn och den biträdande rektorn frågor om lärarnas arbetsuppgifter, arbetsbelastning och vilket

stöd de behöver av skolledningen för att ha en hållbar arbetssituation. Vidare genomförs arbetsplatsträffar en gång i månaden och enligt rektorn och lärarna handlar dessa möten till stor del om arbetsmiljöfrågor. Exempelvis redovisar rektorn vid ett av dessa arbetsplatsmöten de resultat som framkommer av den årliga arbetsmiljöenkäten och personalen får sedan diskutera det som framkommit specifikt för sin enhet. Rektorn beskriver vidare att en systematisk kartläggning av elevernas måluppfyllelse också är en viktig del i arbetet för att få syn på var behov av stöd och avlastning för lärare finns. Vid terminsvisa måluppföljningsmöten och veckovisa elevhälsoträffar får rektorn kunskap om elevers behov av anpassningar eller särskilt stöd och utifrån det kan rektorn ta ställning till om hen behöver omfördela resurser eller om det finns behov av fler lärare i något ämne.

Vid Dammfriskolan finns två särskilda undervisningsgrupper, Samsö och Flexgruppen, och i dessa grupper arbetar tre elevassistenter. Rektorn och lärarna i de särskilda undervisningsgrupperna beskriver att rektorn skaffar sig en uppfattning om lärarnas arbetsuppgifter och arbetssituation genom regelbundna klassrumsbesök och genom deltagande i arbetslagsmöten. Vid arbetslagsmötena ingår bland annat en "runda" då personalen får beskriva sin arbetssituation och hur de tycker att gruppens arbete fungerar. Lärarna beskriver att det är många beslut som ska fattas kring de elever som ingår i de särskilda undervisningsgrupperna och att rektorerna har en kontinuerlig dialog med personalen kring planeringen och kring deras arbetssituation.

Av granskningen framkommer vidare att rektorn har en dialog med huvudmannen kring lärares arbetsbelastning och att huvudmannen följer upp det som framkommer i kartläggningar, till exempel varför lärare inte tar ut sina raster samt hur förflyttningstid mellan lektioner inverkar på lärares möjlighet ta rast. Rektorn får en budget för hela skolan utifrån ett socioekonomiskt index men uppger att det ändå finns möjlighet att föra en dialog med huvudmannen om extra resurser i de fall behoven visar sig vara extra stora.

Resursfördelningen skiljer sig åt mellan de särskilda undervisningsgrupperna. Den kommunövergripande gruppen, Samsö, får en riktad elevpeng från huvudmannen och huvudmannen följer också noga upp hur dessa pengar används, till exempel antal personal och utbildning och kompetens hos personalen. Flexgruppen tar emot elever från Dammfriskolans egna årskurser 7-9 och finansieras inom ramen för skolans egen budget.

Rektorn analyserar lärares behov av avlastning och tar ställning till vilka uppgifter som kan utföras av annan personal

Granskningen visar att rektorn analyserar lärares arbetssituation och behov av avlastning utifrån det som framkommer i de kartläggningar som beskrivits ovan. Rektorn beskriver att resultaten från enkäter och medarbetarsamtal först

diskuteras och analyseras i ledningsgruppen och sedan med personalen vid arbetsplatsträffarna. Vid de senaste kartläggningarna framkom till exempel att lärare upplevde svårigheter att hinna ta ut sina raster och att dokumentation tar mycket av deras tid. Rektorn uppger att de diskuterat dessa saker vid bland annat arbetsplatsträffar och försökt hitta sätt att komma till rätta med det. Rektorn beskriver att han har möjlighet att omfördela personal inom skolan eller rekrytera ny personal för att möta de behov som framkommer vid kartläggningarna. Vidare uppger rektorn att den tilldelning av elevassistenter som nu finns på skolan som helhet, i hög grad styrs av enskilda elevers behov av stöd, snarare än lärares behov av avlastning. Rektorn menar ändå att elevassistenternas arbete innebär en viss avlastning för lärarna.

I sin analys har rektorn även prioriterat vilka områden och- eller arbetsuppgifter som ska tilldelas läraravlastande personal på skolan. Rektorn har i dialog med personalen tydliggjort att arbetsuppgifter kopplade till undervisning och betygssättning enbart ska utföras av lärare. I de särskilda undervisningsgrupperna har rektorn prioriterat att ha elevassistenter som arbetar mer på gruppnivå än riktat mot enskilda elever. Det innebär att de kan avlasta lärarna med arbetsuppgifter som att vara rastvakt, ta hand om konflikter och vara ett socialt stöd för eleverna. I undervisningen avlastar elevassistenterna genom att de har möjlighet att anpassa och ge stöd i grupper av elever. Elevassistenterna följer eleverna hela skoldagen, både i klassrummet och på raster och rektorn har rekryterat elevassistenter med relevant kompetens för uppdraget.

Rektorn uppger att hen prioriterar att ha så många utbildade lärare som möjligt på skolan och att avlastning för lärare kan ske på fler sätt än att anställa kringpersonal, till exempel genom att ha delat mentorskap för en grupp elever. Frågan om att anställa andra personalkategorier, som till exempel lärarassistenter, har varit uppe till diskussion men rektorn säger att det i grunden handlar om rektorns syn på hur skolan bäst kan organisera sitt arbete.

Rektors organisering av arbetet på skolan för att läraravlastande tjänster ska bidra till att avlasta lärare så att de kan ägna mer tid till undervisningsprocessen

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn organiserar arbetet på skolan så att läraravlastande tjänster bidrar till att avlasta lärare så att de kan ägna mer tid till undervisningsprocessen. I detta arbete ingår att se till att de läraravlastande tjänsterna är anpassade till skolans arbetsorganisation och att det finns ett tydligt syfte med vad den läraravlastande personalen ska bidra till. Det finns arbetsbeskrivningar för den läraravlastande personalen som är väl kända på skolan. Arbetet organiseras så att den läraravlastande personalens stöd till lärare

blir så effektivt som möjligt och att den inte blir en belastning för lärarna. I detta arbete ingår att se till att den läraravlastande personalen har rätt kompetens för att klara av sina arbetsuppgifter enligt tilldelad arbetsbeskrivning.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i flera delar* organiserar arbetet vid skolan så att de läraravlastande tjänsterna bidrar till att avlasta lärare så att de kan ägna mer tid till undervisningsprocessen. Granskningen visar att rektorn säkerställer att den läraravlastande personalen i de särskilda undervisningsgrupperna har relevant kompetens för de arbetsuppgifter de förväntas utföra och att de ges ledning och stöd i sitt arbete. Den läraravlastande personalen får arbetsledning och stöd av rektorn och den biträdande rektorn. Utöver det får de handledning av den psykolog som ingår i skolans elevhälsa och av specialpedagogen. Den läraravlastande personalen deltar i arbetslagsmöten och andra möten som berör deras arbete.

Granskningen visar vidare att rektorn tydliggör syftet med den läraravlastande personalen men att arbetsuppgifterna, och därmed rollerna, mellan lärare och lärarassistenter är otydligt kommunicerade. Rektorn behöver därför tydliggöra den läraravlastande personalens arbetsuppgifter och dokumentera dessa skriftligt.

Motivering

Den läraravlastande personalen får ledning och stöd i sitt arbete

Granskningen visar att de elevassistenter som arbetar i de särskilda undervisningsgrupperna får ledning och stöd i sitt arbete. Både lärarna och den läraravlastande personalen berättar att rektorn och den biträdande rektorn besöker verksamheterna nästan dagligen och att de känner att de kan lyfta frågor och problem om det uppstår sådana. Rektorn har dessutom sett till att elevassistenten och läraren i Flexgruppen får handledning av skolpsykologen varannan vecka, något som både läraren och elevassistenten lyfter som mycket värdefullt för att få perspektiv och hjälp i arbetet. Elevassistenterna och lärarna i gruppen Samsö har tidigare getts handledning, men har det inte just nu. Enligt elevassistenten och läraren finns inte det behovet för närvarande, delvis beroende på att en av lärarna är utbildad specialpedagog. Rektorn uppger vidare att elevassistenterna och lärarna har en gemensam planeringstid, som också innebär ett stöd för elevassistenterna i deras arbete. Rektorn ser dessutom till att tilldela nyanställd personal en mentor, vare sig de är lärare, fritidspedagoger eller elevassistenter.

Utöver det organiserade stödet beskriver elevassistenterna att de också får stöd av sina kollegor i arbetslaget. I de särskilda undervisningsgrupperna arbetar lärare och

elevassistenter nära tillsammans och stöttar varandra. Det är en viktig förutsättning för att arbetet ska fungera, säger de.

Rektorn säkerställer att den läraravlastande personalen har rätt kompetens

Granskningen visar att rektorn säkerställer att de elevassistenter som arbetar i de särskilda undervisningsgrupperna har relevant kompetens för de arbetsuppgifter de ska utföra. Rektorn uppger i intervjun att hen är noga med att de som rekryteras ska ha någon form av högskoleutbildning med pedagogisk eller humanistisk inriktning. Rektorn efterfrågar, i samband med rekrytering, också en personlig lämplighet för arbetet. Elevassistenterna ska vara professionella, men också kunna bygga goda relationer med eleverna. De elevassistenter som nu arbetar i de särskilda undervisningsgrupperna har högskoleutbildning och/eller erfarenhet från arbete i skolan och med ungdomar i olika svårigheter. Exempelvis är en elevassistent utbildad lärare och en har högskolepoäng i pedagogik och engelska samt kurser i metoder för impuls kontroll och metoder för träning i sociala färdigheter. En stor del av elevassistenternas arbetsuppgifter handlar om att omsätta och förmedla skolans värdegrundsuppdrag i det dagliga arbetet med eleverna och rektorn uppger att hen bedömer att de nuvarande elevassistenterna har systemförståelse för skolan, kompetens att bedriva värdegrundsarbete samt möta elever med NPF-problematik och social problematik.

Rektorn tar också reda på assistenternas behov av kompetensutveckling. Elevassistenterna uppger att rektorn, vid medarbetarsamtalet, alltid ställer frågor om vilket behov av kompetensutveckling de har. Dessutom är rektorn tydlig med att ge förslag till kompetensutveckling vare sig det gäller kurser eller uppmuntran att läsa fortbildningslitteratur och delta i diskussioner i arbetslaget.

Syftet med den läraravlastande personalen är tydligt men det saknas arbetsbeskrivningar som tydliggör elevassistenternas arbetsuppgifter och hur rollerna förhåller sig till varandra

Granskningen visar att syftet med den läraravlastande personalen i de särskilda undervisningsgrupperna är tydligt men att roller och arbetsuppgifter behöver förtydligas och förankras hos all personal. Syftet med elevassistenterna i de särskilda undervisningsgrupperna är, enligt rektorn, att stödja eleverna i sociala situationer och att bistå lärarna i undervisningen. Elevernas måluppfyllelse står i fokus. Rektorn har tydligt kommunicerat att lärarna är ansvariga för undervisning och betygssättning och att lärarna ska instruera elevassistenterna hur de ska stödja eleverna i lektionsarbetet. Rektorn uppger att hen har kommunicerat detta vid arbetslagsmöten och arbetsplatsträffar. Såväl lärarna som den läraravlastande personalen uppger att de tycker att syftet är tydligt, att elevassistenterna ska stödja eleverna i och utanför undervisningen samt bistå lärarna i undervisningen.

Samtidigt framkommer i intervjuerna att det saknas tydliga arbetsbeskrivningar avseende de läraravlastande tjänsterna och att olika personalkategorier har olika

uppfattning om hur tydliga rollerna och fördelningen av arbetsuppgifter är. Såväl rektorn som lärarna uttrycker att det inte är alldeles tydligt hur olika arbetsuppgifter är fördelade och att det skulle kunna förtydligas ytterligare. Elevassistenternas roll har delvis formats över tid och utifrån situationen i de särskilda undervisningsgrupperna. En del arbetsuppgifter är tydligt knutna till elevassistenterna, till exempel vem som ansvarar för kontakt med taxi i samband med skolskjuts av elever samt vissa rastaktiviteter. Det täta samarbetet mellan elevassistenter och lärare samt elevgruppens behov kan, enligt lärarna, leda till att lärarna utför arbetsuppgifter som egentligen skulle kunna utföras av en annan personalkategori. Som ett exempel nämner lärarna uppgifter som att åka iväg och hämta elever som inte kommer till skolan. Lärarna menar att de i stället behövs i undervisningen. Lärarna säger att det är svårt att diskutera rollfördelning och arbetsuppgifter kollegor emellan och att det lätt blir att de tar på sig för mycket för att de inte vill säga till en kollega att göra det i stället. Enligt lärarna leder det här till en viss stress och kan påverka lärares tid till för- och efterarbete av lektionerna. Rektorn delar delvis lärarnas bild av att det kan finnas en viss otydlighet kring fördelningen av vissa arbetsuppgifter men menar samtidigt att fördelningen av de huvudsakliga arbetsuppgifterna är tydliga för personalen. Rektorn menar att avsaknaden av skriftliga arbetsbeskrivningar till viss del kan bero på att uppdraget för denna personalkategori inte är lika tydligt framskrivet i lagtext och styrdokument som övriga befattningar inom skolan och hen därför inte sett behov av att ta fram detaljerade arbetsbeskrivningar.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att tydliggöra den läraravlastande personalens arbetsuppgifter och roller genom att upprätta tydliga arbetsbeskrivningar och förankra dessa hos all personal.

Granskningen visar att den läraravlastande personalen inte har tydliga arbetsbeskrivningar utan att uppdraget kommuniceras muntligt vid olika möten med rektorerna. Fördelningen av arbetsuppgifter sker till stor del inom arbetslaget med elevernas bästa i fokus. Lärarna och rektorn uttrycker att de ser behov av ett tydliggörande av roller mellan dem och elevassistenterna samt en tydligare fördelning av arbetsuppgifter.

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Av förarbetena till bestämmelserna i

skollagen framgår bland annat att rektorn har ansvar för personalens olika ansvarsområden.¹

För att den läraravlastande personalens stöd till lärare ska bli så effektivt som möjligt behöver rektorn tydliggöra deras arbetsuppgifter i förhållande till lärare och annan personal vid skolan så att oklarheter och konflikter inte uppstår. Det är rektorns ansvar att se till att den läraravlastande personalens arbetsuppgifter kommuniceras till personalen vid skolan. Enligt Skolinspektionens bedömning behöver det finnas tydliga arbetsbeskrivningar för att detta arbete ska ske med hög kvalitet. För att arbetsbeskrivningarna ska vara tydliga för den läraravlastande personalen och för övrig personal behöver därför arbetsbeskrivningarna på något sätt dokumenteras. Skolinspektionen ser en risk kopplad till att endast kommunicera arbetsbeskrivningarna muntligt eftersom muntliga arbetsbeskrivningar kan komma att missförstås, att parterna tolkat information olika och att förändringar kan komma att ske i organisationen. I de fall arbetsuppgifterna inte på något sätt dokumenterats skriftligt riskerar det dessutom att bli svårare för rektorn att följa upp tjänsternas syfte, mål och arbetsinnehåll.

Även tidigare forskning pekar på att det finns risker kopplade till en avsaknad av skriftliga arbetsbeskrivningar för den läraravlastande personalen. Dessa risker utgörs bland annat av att de tilldelas arbetsuppgifter som inte alltid överensstämmer med syftet med deras tjänster samt att deras uppdrag blir otydliga till annan personal på skolan. Detta kan vidare leda till att de får en ansträngd arbetssituation i form av ett för stort uppdrag.²

För att höja kvaliteten i rektorns arbete med att organisera den läraravlastande personalens stöd till lärare så att det blir så effektivt som möjligt rekommenderar Skolinspektionen rektorn att upprätta skriftliga arbetsbeskrivningar för den läraravlastande personalen och implementera dessa bland skolans personal. En skriftlig arbetsbeskrivning kan rektorn vid behov klargöra att den aktuella tjänsten kräver en viss grad av flexibilitet. En skriftlig arbetsbeskrivning kan därutöver revideras om det senare visar sig finnas ett behov av detta.

¹ Prop. 2009/10:165 s. 253 f.

² Lindqvist, P., Ackersjö H. m.fl. (2020). *(Lära)avlastande yrkesgrupper – Var går gränserna? En studie om nya fördelningar av och förhandlingar om arbetet i skola*. En rapport från Forum för professionsforskning. (2020:01). Linnéuniversitetet.

Rektors arbete med att följa rektor upp, utvärdera och analysera om läraravlastande tjänster bidrar till sitt syfte

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn följer upp och analyserar om läraravlastande tjänster bidrar till sitt syfte. I detta arbete ingår att följa upp vilka arbetsuppgifter som utförs av läraravlastande personal och analysera om de bidrar till att lärare avlastas så att de kan ägna mer tid åt undervisningsprocessen. Uppföljningen sker i kontinuerlig dialog med lärarna.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i flera delar* följer upp, utvärderar och analyserar om de läraravlastande tjänsterna bidrar till sitt syfte. Granskningen visar att rektorn följer upp vilka arbetsuppgifter den läraravlastande personalen utför. Rektorn följer i viss mån även upp och analyserar effekterna av den läraravlastande personalens arbetsinsatser. Rektorns arbete med kartläggning och analys behöver dock utvecklas till att genomföras mer systematiskt, och med ett ökat fokus på om de läraravlastande tjänsterna bidrar till att avlasta lärarna så att de kan ägna mer tid åt undervisningsprocessen.

Motivering

Rektorn följer upp den läraravlastande personalens arbetsuppgifter och delvis vilka effekter de får

Granskningen visar att rektorn följer upp vilka arbetsuppgifter den läraravlastande personalen i de särskilda undervisningsgrupperna utför. Såväl rektorn som lärarna berättar att rektorn har insyn i det dagliga arbetet och vilka arbetsuppgifter de utför genom att rektorn ofta besöker klassrummen och då ställer frågor om vilka arbetsuppgifter olika personal har i klassrummet. Ett annat sätt för rektorn att få kunskap om den läraravlastande personalens arbete och vilka effekter det får, är via medarbetarsamtal och vid arbetsplatsmöten. Rektorn beskriver att hen genom dessa uppföljningar får en uppfattning om i vilken mån den läraravlastande personalens arbete bidrar till att lärare kan fokusera mer på undervisningsprocessen. Rektorn ger exempel på att för de särskilda undervisningsgrupperna innebär elevassistenternas arbete en tydligare avgränsning för lärarna när lektionerna tar slut och elevassistenterna tar vid. Det innebär också en möjlighet att dela upp grupperna under lektionerna, vilket innebär att läraren i stället kan fokusera på färre elever. Elevassistenterna avlastar också lärarna genom att följa eleverna till undervisning i sina ordinarie klasser, något som annars varit arbetsuppgifter som lärarna behövt utföra.

Lärarna uppger att de ser både positiva och negativa effekter av läraravlastande personal. Det positiva är att de är fler vuxna i klassrummet som kan hjälpa eleverna

att hålla fokus och att de kan dela upp eleverna i mindre grupper. Det är också positivt att det finns personal, som är duktiga på att samtala med elever och lösa konflikter tillsammans med eleverna, på raster och övrig tid. En negativ aspekt som lärarna lyfter är, som tidigare nämnts, att det ibland kan uppstå oklarheter i roller och fördelning av arbetsuppgifter.

Rektorn analyserar inte i tillräcklig grad om den läraravlastande personalens arbetsuppgifter bidrar till avlastning för lärarna

Granskningen visar att rektorn inte i tillräcklig utsträckning analyserar och gör en bedömning av hur elevassistenternas arbete bidrar till att avlasta lärarna så att de kan fokusera på undervisningsprocessen. Det framkommer i samtliga intervjuer att mycket av det uppföljningsarbete och den analys som rektorn genomför, sker utifrån ett elevperspektiv och inte utifrån ett läraravlastande perspektiv. Lärarna kan inte erinra sig att det vid medarbetarsamtal eller andra uppföljningstillfällen förekommit specifika frågor om hur elevassistenternas arbete påverkar lärares möjligheter att fokusera mer på undervisningsuppdraget eller hur arbetsuppgifter och roller fungerar för lärarna.

Ett exempel på en effekt som rektorn inte analyserat tillräckligt och vidtagit åtgärder kring är lärarnas upplevelse av viss otydlighet i fördelningen av arbetsuppgifter mellan elevassistenter och lärare. Den återkoppling som lärarna och elevassistenterna fått efter genomförda arbetsmiljöenkäter och de diskussioner kring arbetsbelastning som de deltagit i vid arbetsplatsträffar, har legat på en mer generell nivå. Samtliga intervjugrupper uppger att de förändringar av arbetsuppgifter och metoder som sker i de särskilda undervisningsgrupperna utgår ifrån elevernas behov eller görs av pedagogiska skäl.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att analysera i vilken mån de läraravlastande tjänsterna bidrar till avlastning för lärarna, så att de kan fokusera mer på undervisningsprocessen.

Av granskningen framgår att rektorn, i dialog med personalen, får en viss uppfattning om vilka arbetsuppgifter den läraravlastande personalen utför, men att rektorns uppföljning och analys behöver fokusera mer på hur de läraravlastande tjänsterna påverkar lärares möjligheter att fokusera mer på undervisningsprocessen. Rektorns uppföljning bygger i hög grad på vilka effekter lärarassistenternas arbete får för eleverna och hur det bäst kan lösas inom organisationen i sin helhet. Detta medför en risk att rektorn inte får en tydlig bild av hur dessa tjänster påverkar lärarnas upplevelse av avlastning och ger därmed ett begränsat underlag för prioriteringar av vilka insatser som ger bäst effekt.

Enligt skollagen ska rektorn särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorn ansvarar för att på enhetsnivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och elever.

Skolinspektionen rekommenderar rektorn att utveckla metoder för att planerat och strukturerat analysera i vilken mån de läraravlastande tjänsterna bidrar till avlastning för lärarna så att de i högre utsträckning kan fokusera på undervisningsprocessen. Sådana metoder kan till exempel vara riktade frågor vid medarbetarsamtal som rör rollfördelning och avlastning samt planerade och strukturerade samtal i arbetslagen. När personalen upplever otydligheter i organisationen eller fördelningen av arbetsuppgifter behöver rektorn analysera varför det är så och vidta åtgärder för att förbättra lärarnas möjligheter att fokusera på undervisningsprocessen.

Skolinspektionen vill framhålla att elevernas behov av stöd i undervisningen och trygghet i skolan är grundläggande. Detta behöver dock inte stå i motsats till lärarnas behov av avlastning för att kunna fokusera mer på undervisningsprocessen och därmed få möjlighet att ge eleverna den undervisning de har rätt till.

På Skolinspektionens vägnar

X Stina Johansson

Beslutsfattare

Signerat av: Stina Johansson

X Gunnel Olofsson

Föredragande

Signerat av: Gunnel Olofsson

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Robert Sondell och Robert Östberg deltagit.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/rektors-arbete-med-lararavlastande-tjanster-i-grundskolan-arskurs-7-9/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Dammfriskolan är en F–9 skola i Malmö kommun. Det totala antalet elever är 780 varav 265 studerar i årskurserna 7–9. 21 av totalt 24 lärare är legitimerade och behöriga för den undervisning de bedriver. Skolan leds av en rektor och tre biträdande rektorer, en för varje stadium. Totala antalet elevassistenter på skolenheten är tio och sju av dessa är knutna till enskilda elevers behov. I högstadiets verksamhet ingår två särskilda undervisningsgrupper. En kommunövergripande grupp, som kallas Samsö, med elever inom autismspektrat, och en grupp, Flexgruppen, med elever från Dammfriskolans högstadium som har tillfälligt eller mer permanent behov undervisning i en liten grupp. I Samsö finns åtta elever, två lärare och två elevassistenter och i Flexgruppen finns 10–11 elever, en lärare och en elevassistent.

Rektorn uppger att den personal som rektorn anser vara läraravlastande är tre elevassistenter som arbetar i de särskilda undervisningsgrupperna. De har arbetsuppgifter som att stödja eleverna på och utanför lektionstid, ge socialt stöd och aktiviteter på raster och att följa elever mellan lektionerna. Arbetsuppgifterna är liknande för elevassistenter i de särskilda undervisningsgrupperna, men en skillnad är att eleverna i Samsögruppen befinner sig mer permanent i sin undervisningsgrupp medan Flexgruppens elever har kvar sin klasstillhörighet och deltar i ordinarie undervisning i olika utsträckning. I detta beslut utgör ovannämnda tjänster underlag för Skolinspektionens bedömning av hur rektorn arbetar med läraravlastande tjänster och benämns som läraravlastande personal.

Syftet med den läraravlastande personalen är främst, enligt rektorn, att utgöra ett stöd för eleverna under skoldagen. Det handlar mycket om värdegrundarbete ur olika perspektiv men också om stöd vid lektioner. Den läraravlastande personalen ska utöver det stödja och avlasta lärarna i undervisningssituationen.

Rektorn arbetsleder gruppen Samsö och har delegerat arbetsledning för Flexgruppen till den biträdande rektorn.

Bilaga 2: Författningsstöd

Bedömningsområde 1

Författningsstöd

2 kap. 9-10 §§ skollagen, 4 kap. 3-6 §§ skollagen och Lgr avsnitt 2.8 rektorns ansvar

Bedömningsområde 2

Författningsstöd

1 kap. 5 § 1-2 st. skollagen, 2 kap. 9-10 §§ skollagen, 2.kap. 34 § skollagen och Lgr avsnitt 2.1 Normer och värden samt 2.8 rektorns ansvar

Bedömningsområde 3

Författningsstöd

2 kap. 9-10 §§ skollagen, 4 kap. 3-6 §§ skollagen och Lgr avsnitt 2.8 rektorns ansvar

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

• Utvecklingsområde: Rektorn behöver utveckla arbetet med att tydliggöra den läraravlastande personalens arbetsuppgifter och roller genom att upprätta tydliga arbetsbeskrivningar och förankra dessa hos all personal.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

• Utvecklingsområde: Rektorn behöver utveckla arbetet med att analysera i vilken mån de läraravlastande tjänsterna bidrar till avlastning för lärarna, så att de kan fokusera mer på undervisningsprocessen.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: